

Waar blijven de mannen?

Opkomen voor gelijke rechten is niet zozeer een strijd van vrouwen voor vrouwen. Het is veeleer een sociaal gegeven, een kwestie van mensenrechten en algemeen welzijn. Op 16 december 2008 vierde de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* haar 15-jarig bestaan met de internationale conferentie *Investeren in gelijke rechten en kansen voor vrouwen en mannen, is investeren in ontwikkeling* (meer op p.6). Hoewel mannen doorgaans in de meerderheid zijn op internationale conferenties, waren ze op deze conferentie duidelijk ondervertegenwoordigd. Mannen hebben nog steeds de teugels in handen, maar blijkbaar valt het hen moeilijk om de genderstrijd mee te voeren. En deze is nog lang niet gewonnen, ook niet bij ons. Met de opkomst van het religieus integrisme is er in bepaalde streken zelfs sprake van een terugval: centra voor gezinsplanning sluiten de deuren, genitale verminking komt opnieuw meer voor, enz. Op het gebied van internationale verplichtingen worden vrouwenrechten opnieuw een ondergeschikt thema. Ze dienen om andere doelstellingen te bereiken. Hoe bestrijd je aids wanneer vrouwen niet over de rechten en de middelen beschikken om de risico's te ontlopen? Armoedebestrijding, kindersterfte, onderwijs: hoe pak je dat aan wanneer vrouwen ongeletterd zijn en geen enkele beslissingsmacht hebben?

Bepaalde 'gewoontes' hebben veel weg van gruwelijkheden. Gedwongen huwelijken, genitale verminking, steniging, opsluiting... vrouwenrechten worden wereldwijd met de voeten getreden. Naar schatting zijn in DR Congo 1.200 vrouwen per maand het slachtoffer van verkrachting en seksueel geweld. Verwerpelijke misdrijven die vooral als oorlogswapens worden gebruikt. Dat was het geval in Rwanda en Joegoslavië, en vandaag de dag in Soedan. Vrouwen zijn de dragers van nieuw leven. Ze zijn de hoedsters van de sociale cohesie in hun gemeenschap, maar afhankelijk van de goodwill van hun man. Wie verkracht werd treft geen schuld, maar wordt wel vaak veracht en verstoten. Of hun ongestrafte beulen zadelen hen op met aids of een ongewenste zwangerschap. Er moet dringend iets gebeuren. Reden waarom België deze materie bij de Verenigde Naties blijft aankaarten.

De gastsprekers van de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* toonden aan dat vrouwen die rechten hebben en zeggenschap krijgen, ook kunnen uitblinken in typisch 'mannelijke' domeinen en dat ze de drijvende kracht kunnen zijn achter de wederopbouw van de samenleving. Zo heeft de vrouwelijke president van Liberia, Ellen Johnson-Sirleaf, met succes vrouwen een rol laten spelen in de wederopbouw van een land waar 14 jaar lang een burgeroorlog heeft gewoed. Ook in Marokko zijn de vrouwenrechten er het voorbije decennium flink op vooruitgegaan, dankzij de onverdroten inzet van vrouwenverenigingen en de openheid van de regering. Tot slot zetten we nog een weliswaar kleinschalig maar geslaagd project in Niger in de kijker. Een Belgisch project waarbij vrouwen dankzij alfabetisering een eigen inkomen verwerven (meer op p.15). En dan zijn er nog al die moedige en onzichtbare vrouwen, hier bij ons en ver weg. Laten we ook hen niet vergeten.

De redactie

GENDERGELIJKHEID, EEN VAN MENSENRECHTEN?

Het bevorderen van de rechten van de vrouw is een voorwaarde voor ontwikkeling.

Op het moment dat de Mensenrechten hun 60ste verjaardag vieren, blijft de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* ervoor pleiten dat de rechten van de vrouw universeel erkend worden. De Commissie vertelt de geschiedenis van haar vorderingen en obstakels op de weg naar gelijkheid.

Een zaak van mensenrechten

Investeren in gelijke rechten en kansen voor vrouw en man is vooreerst een kwestie van mensenrechten. De *Universele verklaring van de rechten van de mens*, de *Verdragen inzake de burgerlijke, politieke en sociale rechten*, het *Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen* zijn de universele uitdrukking dat vrouwen gelijke rechten en vrijheden hebben. De staten die deze principes onderschreven hebben, engageren zich om de mensenrechten voor iedereen te verwezenlijken. Ze verschaffen het bindend normatief kader voor de financiering van activiteiten die de mensenrechten bevorderen, waaronder de gelijkheid voor vrouw en man.

Deze verdragen en verklaringen zijn ondertussen al enkele decennia oud. In de praktijk blijken achterstelling en discriminatie van vrouwen hardnekkig voort te woekeren. Vooroordelen over vrouwen als minderwaardige wezens, als ondergeschikt, als bezit van mannen of als tweederangsburgers met ongelijke rechten zijn nog lang de wereld niet uit. Ondanks enige vorderingen (zie kader) zien we het laatste decennium wereldwijd hernieuwd en sterk verzet tegen vrouwenrechten opduiken. Alleen deze feiten op zich zijn voldoende redenen om te investeren in de gelijkheid voor vrouw en man. Vrouwenrechten zijn mensenrechten waarop niet af te dingen valt.

Welke invulling?

Doorheen de tijd werden binnen de schoot van de Verenigde Naties verschillende conferenties georganiseerd om deze rechtsbeginselen verder te vertalen in concrete acties en beleidsaanbevelingen. Vanuit het perspectief van vrouwenrechten zijn de *Verklaring en het Actieplatform van de Mensenrechtenconferentie van Wenen* (1993), het *Actieplatform van de Cairo Bevolkingsconferentie* (1994) en de *Peking-Verklaring en -Actieplatform van de vierde Wereldvrouwenconferentie* (1995) de belangrijkste instrumenten. Zij verschaffen een concrete leidraad voor het (ontwikkelings) beleid van staten en andere actoren. Zij zijn uitdrukking van de politieke wil om

KWESTIE

werk te maken van ontwikkeling, ook voor vrouwen.

De jaren '90 kunnen de jaren van de mensenrechten genoemd worden: de grote VN-conferenties geven uitdrukking aan de wil en het engagement van staten om wereldwijd werk te maken van de realisatie van de mensenrechten. De oprichting van de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* (CVO) in 1993 moet tegen deze achtergrond gezien worden. Het was een uitdrukking van de Belgische politieke wil om te investeren in ontwikkeling voor vrouwen. De Commissie is sinds haar ontstaan systematisch aandacht blijven vragen voor de genoemde actieplatforms en voor vrouwenrechten als prioriteit van het ontwikkelingsbeleid.

Een verschuiving in het discours en hulpparadigma

Met het eind van de jaren '90 eindigt dit decennium zowel letterlijk als figuurlijk. De *Millenniumontwikkelingsdoelen* (MDG) van

2000 zijn slechts een mager afkooksel van de grote engagementen van de conferenties van de jaren '90. De Commissie wijst erop dat de dimensie gender onvoldoende aan bod komt in de MDG's. MDG 3 (*gelijkheid van behandeling van de geslachten en autonomie van vrouwen*) beperkt zich namelijk tot ongelijkheden in het lager en middelbaar onderwijs, het aantal vrouwen met een betaalde job en het aantal vrouwelijke parlementairen. Het Peking-Platform interpreteerde gelijkheid veel ruimer. Het discours is blijkbaar gewijzigd, de tijd van idealen is voorbij. Vrouwenrechten zijn niet langer een ideaal of een norm op zich. Een pleidooi voor vrouwenrechten moet voortaan verantwoord worden: omdat het goed is voor de kinderen, omdat het goed is voor de economische ontwikkeling van het land, omdat het bijdraagt tot de stabiliteit in het land...

De nieuwe paradigma's van de doeltreffendheid van de hulp vormen een extra complicatie voor de toepassing van gen- >

Een stap vooruit, een stap achteruit...

- Heel wat middeninkomenslanden hebben goede vorderingen gemaakt bij de verbetering van de **gezondheid van moeders**. In de armste landen echter, en vooral in Sub-Sahara Afrika, kost een zwangerschap of bevalling nog altijd het leven aan één vrouw op zestien.

- **Seksuele en reproductieve rechten** zijn een prioritair thema voor de Belgische ontwikkelings samenwerking. In Ecuador steunt BTC een project inzake seksuele en reproductieve gezondheidszorg voor jongeren dat gericht is op meer autonomie voor meisjes. Anderzijds worden programma's voor gezinsplanning en, meer algemeen, elke vooruitgang in het kader van het platform van Caïro, beknot door stellingnames met vooral religieuze inslag.

- **De verhouding meisjes/jongens** in het lager onderwijs verbetert stilaan. Toch maken meisjes nog 57% uit van het aantal kinderen dat niet of niet regelmatig naar school gaat. Ook komt het vaker voor dat meisjes tijdens het schooljaar moeten afhaken.

- **Geweld tegen vrouwen** is wereldwijd nog altijd een feit. In bepaalde regio's is verkrachting een oorlogswapen. Resolutie 1325 van de VN-veiligheidsraad herinnert aan de **belangrijke rol die vrouwen vervullen in de wederopbouw** van een land na een conflict, zoals in Liberia (zie interview p.8).

- **Vrouwen zijn hoe langer hoe meer politiek vertegenwoordigd**. In 2007 was 17% van de parlementsleden wereldwijd een vrouw. In 1990 was dat nog 13%. Rwanda is het land met de hoogste pariteit (met 49% vrouwelijke parlementsleden).

Bronnen: The Millenium Development Goals report 2007, United Nations. Twaalf genderfiles, Commissie Vrouwen en Ontwikkeling, december 2008.

De integratie van gender in ontwikkelingssamenwerking

Begin jaren 90 werd het concept *gender* gelanceerd. Gender verwijst niet naar de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen (seks) maar naar de maatschappelijke invulling daarvan. Gender gaat ervan uit dat de relaties tussen mannen en vrouwen niet biologisch of genetisch, maar sociaal gedetermineerd zijn. Intercultureel en antropologisch onderzoek heeft aangetoond dat de rollen die mannen en vrouwen toegewezen krijgen, sociaal en cultureel bepaald en dus veranderbaar zijn. Ze zijn niet universeel, maar hangen af van de maatschappij, het tijdperk, de klasse en de leeftijd. Het gaat om de machtsverhouding tussen beiden (genderverhoudingen). De relaties tussen mannen en vrouwen worden vaak gekenmerkt door ongelijkheid.

Gender mainstreaming is een strategie om gender systematisch te integreren in het ontwikkelingsbeleid, en doorheen alle fasen van de projectcyclus (formulering, uitvoering en evaluatie). Deze strategie moet garanderen dat ontwikkeling de (feitelijke en juridische) gelijkheid van mannen en vrouwen tot stand brengt.

online

U vindt deze definities op de site van de Commissie bij DGOS
<http://www.dgos.be/nl/cvo/publicaties.html>

der in het ontwikkelingsbeleid. Begin 21ste eeuw werd het ontwikkelingsbeleid immers ingenomen door het pragmatisme van de bank- en zakenwereld: cijfers, statistieken, indicatoren en SMART-doelstellingen. Met de werkelijkheid heeft dit weinig uitstaans. Men kan zich afvragen of al die zakenbegrippen, met hun focus op kwantiteit en pragmatische efficiëntie, niet hun doel voorbijschieten. Wat blijft er over van het aanvankelijk engagement om van vrouwenrechten een beleidsprioriteit te maken?

Een zaak van ontwikkeling

De *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* is al die tijd, haar missie getrouw, blijven hameren op de prioriteit van investeren in vrouwen en vrouwenrechten: investeren in empowerment (versterking) van vrouwen en vrouwenorganisaties op politiek, economisch, sociaal en cultureel vlak en investeren in de ontwikkeling van instrumenten, structuren en instellingen die vrouwen sterker kunnen maken. De Commissie heeft zich moeten aanpassen aan de nieuwe modellen - MDG's, *Verklaring van Parijs*, Eigenaarschap, Afstemming, Efficiëntie van de hulp - maar nooit verloor zij de essentie van haar missie uit het oog: investeren in gelijkheid voor vrouw en man.

Omdat de gelijkheid van vrouw en man deel uitmaakt van de mensenrechten. Het is een zaak van vrijheid, rechtvaardigheid en menselijke waardigheid, maar ook een zaak van ontwikkeling. Dit aanvaarden, en de empowerment van vrouwen en vrouwenorganisaties promoten, zijn een voorwaarde voor ontwikkeling.

Commissie Vrouwen en Ontwikkeling

Feestzitting CVO in Egmontpaleis

Een internationale conferentie in het Egmontpaleis op 16 december 2008 werd het orgelpunt van de feestelijkheden rond 15 jaar CVO. Prinses Mathilde onderstreepte er dat de vrouw de motor is om een gezin uit de armoede te helpen. *"Echt duurzame ontwikkeling is niet mogelijk zonder gelijke kansen voor vrouw en man"*, zo stelde minister Charles Michel. Hij loofde de bewonderenswaardige inzet van het CVO voor een fundamenteel mensenrecht. De inspanningen van de Belgische ontwikkelings samenwerking voor meer gelijkheid tussen vrouw en man werden uit de doeken gedaan door Peter Moors, directeur-generaal van DGOS. Volgens een rapport van de OESO heeft 50% van de Belgische projecten een dimensie gender. Daarnaast vertelde Rose Mutombo Kiese over de moeizame weg naar meer vrouwenrechten in DR Congo. Ze is de voorzitter van het *'Permanent overlegkader voor de Congolese vrouw'* (CAFCO), een nationaal platform waar alle Congolese vrouwenverenigingen bij aangesloten zijn. Jeanine Anderson

(Catholic University of Peru) deed een oproep om in de programma's voor armoedebestrijding meer aandacht te besteden aan vrouwenrechten. Uit het betoog van Naila Kabeer (*Institute of Development Studies, VK*) onthielden we dat gelijkheid van vrouw en man tot reële empowerment van vrouwen moet leiden, en dus op alle niveaus moet spelen, van het louter persoonlijke tot het breed maatschappelijke. Hierop volgden bijdragen van Fouzia Assouli over de Marokkaanse vrouwen en van Vabah Gayflor, minister van gender en ontwikkeling van Liberia (p. 8). Een tiental jongeren waren present om in één zin hun visie te geven over het belang van gelijke kansen voor vrouw en man. Ten slotte vond in de marge van de conferentie een tentoonstelling plaats van werken van vrouwelijke kunstenaars die hun visie over gender weergaven (u vindt de reproductie van deze werken en van enkele zinnen terug in de centrale portfolio). Deze conferentie markeerde het grote nut dat het CVO kan hebben, maar toonde terzelfder tijd aan dat er ondanks de vooruitgang nog heel veel te verwezenlijken is. Het CVO timmert verder aan de weg.

CS

Commissie Vrouwen en Ontwikkeling (CVO)

In 1993 werd de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling (CVO)* opgericht als adviescommissie voor gelijkheid tussen vrouwen en mannen voor de Belgische minister van Ontwikkelingssamenwerking. Zij dient erop toe te zien dat de gelijkheid tussen vrouwen en mannen voldoende aan bod komt in de Belgische ontwikkelings samenwerking. Om haar 15-jarig bestaan te vieren heeft het CVO een reeks feestelijkheden georganiseerd, waaronder een internationale conferentie in het Egmontpaleis. Het CVO geeft ook een groot aantal publicaties uit. Onder andere thematische fiches zoals *'Gender, conflict en wederopbouw'* en *'Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en strijd tegen genitale verminking van vrouwen'*.

online

<http://www.dgcd.be/nl/cvo/publicaties.html> of vragen op 02 501 44 43

"VERKRACHTING IS EEN ZIEKTE

Minister Vabah Gayflor zette op 16 december 2008 voor de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* de plannen uiteen over hoe en waarom Liberia resolutie 1325 zal implementeren in een Nationaal Actieplan.

Liberia klimt na een 14 jaar durende burgeroorlog uit het diepe dal van bloedvergieten en sociale ellende. De overheid en de civiele samenleving werken er keihard in de hoop het land weer op de rails te zetten. De rol van de vrouw in de maatschappelijke wederopbouw is cruciaal. Na de burgeroorlog verkozen de Liberianen in 2005 Ellen Johnson Sirleaf tot president, de eerste vrouwelijke democratisch verkozen president van Afrika. Een mijlpaal. *"Maar niet verwonderlijk dat Liberia met deze eer gaat lopen"*, meent Vabah Gayflor, de Liberiaanse minister van Gender en Ontwikkeling. *"Onze geschiedenis toont aan dat we zeer progressief zijn op het vlak van gender. Andere landen kunnen veel van ons leren."* Hier spreekt een overtuigde, strijdvaardige vrouw. *"We hebben al veel werk verzet, maar we mogen niet opgeven. De weg is nog bijzonder lang."*

Vooreerst wenst *Dimensie 3* u te feliciteren met de ontvangst van de MDG3-Fakkelt. Wat betekent deze erkenning voor u? (De MDG3-Fakkelt is een erkenning voor het werk dat iemand levert op het vlak van Millenniumdoel 3: de promotie van gendergelijkheid. n.v.d.r.) Door deze fakkelt ben ik nog meer overtuigd van ons werk. Het is een mooie erkenning die mij er toe aanzet te vechten voor de verdere concretisering van gemaakte beloftes. Heel wat Liberiaanse vrouwen, vooral op het platteland, zijn nog niet op de hoogte van hun fundamentele rechten en vrijheden. Ons werk is er in eerste instantie op gericht deze vrouwen een stem te geven, door de voorwaarden te creëren om van zich te kunnen laten horen. Ze weten dat we voor hen werken, en verwachten dus ook concrete resultaten. Liberia is in Afrika een pioniersland inzake de strijd voor vrouwenrechten en gendergelijkheid. Het is de vurige droom van Mevr. Johnson Sirleaf, onze hardwerkende president, om op dit vlak grote vooruitgang te realiseren.

Hoe vindt een land als Liberia, langdurig verscheurd door een burgeroorlog, de kracht om te vechten voor gendergelijkheid?

Kijk, ik vertel u de waarheid. De beste tijd die ik gekend heb, was toen ik met mijn familie op het platteland woonde. Alle vrou-

wen sliepen samen in de keuken, dicht bij het haardvuur. 's Avonds speelden we spelletjes om de tijd te doden of keken we naar de maan. Elke vrouw kende haar taak in de groep. Dergelijke intieme situaties smeden banden en maken mensen sterker. Vrouwen hebben deze collectieve kracht nodig om het dagelijkse labuur op de velden te bolwerken. U moet weten dat de landbouwsector in Liberia voor 80% op vrouwelijke schouders rust. Dat is niet min.

In 2008 stelde de Wereldbank de armoedegrens bij van 1 naar 1,25 dollar per dag. Het deel van de Liberiaanse bevolking dat onder de nieuwe armoedegrens van 1,25 dollar per dag leeft, is nog steeds zeer hoog. Is de strijd tegen de armoede niet belangrijker dan de strijd voor gendergelijkheid? Of maakt het ene deel uit van het andere?

Men kan niet gelijk zijn, zonder rechtvaardig te zijn. De strijd tegen de armoede houdt in dat men kan zorgen voor zichzelf, kan opkomen voor zijn mening. De strijd voor gendergelijkheid is dus een integraal onderdeel van de strijd tegen de armoede. Meer nog, het is een fundamentele voorwaarde om de armoede de wereld uit te helpen. Hoe kunnen we dat doen, zonder onze burgers gelijke rechten toe te kennen? Simpelweg onmogelijk.

U staat bekend voor uw pleidooi voor strenge verkrachtingswetten. De huidige Liberiaanse wet is zeer streng. Wie een minderjarige verkracht, kan tot levenslang krijgen. Maar er blijft een probleem met de effectieve veroordeling van de daders. Weinig daders worden gevat, berecht én gestraft. Zijn de rechters te laks? Samen met gewapende overval staat verkrachting bovenaan de lijst van zware misdrijven. Vóór de burgeroorlog kende ons land dit fenomeen niet, of toch amper. Beide sexen leefden samen op basis van onderling respect. Maar de oorlog heeft dat volledig veranderd. Verkrachting werd gebruikt als oorlogswapen, en deze praktijk zet zich nu nog verder. Verkrachting is dus een ziekte van de oorlog. Veel van de huidige rechtszaken verwateren omdat de rechters niet voorbereid zijn, omdat de advocaten over te magere dossiers beschikken of omdat de slachtoffers niet durven spreken. De schande is voor sommigen te groot. Er zijn ook ouders van verkrachte meisjes die op vraag van de dader de zaak in de doofpot steken, in ruil voor geld. Ze verkiezen het geld boven de berechting van de dader en de publieke schande. Armoede is mede de oorzaak voor het lage aantal effectieve veroordelingen in verkrachtingszaken. We doen er alles aan om onze rechters bewust te maken van het sérieus van

VAN DE OORLOG"

"Vrouwen kennen als geen ander de tol die conflicten eisen en zijn vaak ook beter in staat dan mannen om ze te voorkomen of op te lossen. Al generaties lang treden vrouwen op als pleitbezorgers voor de vrede, zowel in de huiselijke sfeer als in de bredere samenleving. Zij hebben een doorslaggevende rol gespeeld dankzij hun talent bruggen te slaan in plaats van muren op te trekken. Ook zijn zij onvervangbaar gebleken bij het in stand houden van het maatschappelijk bestel wanneer gemeenschappen verscheurd raakten..."

Kofi Annan, Secretaris-Generaal van de VN
Verklaring voor de Veiligheidsraad
24 oktober 2000

deze zaken. Ze krijgen extra opleidingen over fundamentele mensenrechten, zoals het recht op de fysieke integriteit. We hebben zelfs in november 2008 een speciale rechtbank opgericht voor deze zaken. Zo hopen we het fenomeen sterker onder de aandacht te brengen en de rechterlijke macht te mobiliseren voor deze schrijnende problematiek. Maar we moeten nog zien hoe dat loopt.

Liberia zal in maart 2009 een Nationaal Actieplan (NAP) lanceren, gebaseerd op resolutie 1325 (zie inzet). Daartoe hebben alle landen die de resolutie onderschreven zich verbonden. Uw land zal daarmee het eerste ontwikkelingsland zijn dat zo'n actieplan opstelt. Beschouwt u het Liberiaanse actieplan als een model voor andere ontwikkelingslanden?

Resolutie 1325 gaat in essentie over duurzame vrede. En duurzame vrede betekent voor mij dat iedereen gelukkig kan zijn. Maar het is ook meer dan dat. Het is de grondslag voor een wereldwijde strijd voor gelijkheid en rechtvaardigheid. Het gaat over kansen creëren voor iedereen, door hen te betrekken in een brede ontwikkelingsdynamiek. Zonder vrede en veiligheid, is het onmogelijk te werken aan ontwikkeling. Onze buurlanden kijken naar wat bij ons gebeurt op het vlak van gender. Pas

dan bepalen ze hun houding op het internationaal toneel. Politici weten dat we ver gevorderd zijn met ons actieplan. Het zou me niet verwonderen als ze eerst even bij ons komen kijken vooraleer ze zelf een actieplan opstellen.

Ondervindt u oppositie tegen uw werk?

Inderdaad, dat ondervind ik vaak, maar het verzet neemt langzaam af. Toen ik in 2003 aan de slag ging als minister, was gender geen issue, laat staan een staatszaak. We kregen veel tegenwind van mensen die ons werk bagatelliseren. Maar gaandeweg zagen ook zij er de noodzaak van in. We hebben een reusachtige informatiecampagne op touw gezet om onze burgers en bestuurders te sensibiliseren voor gendergelijkheid. Daarin maken we duidelijk dat dit niet gaat over persoonlijke zaken of over vergelding voor bepaalde wandaden tijdens de oorlog, maar over sociale rechtvaardigheid. En ik geloof dat ons werk nu echt aanslaat. We laten ons niet afleiden en zijn meer dan ooit overtuigd van onze zaak.

Thomas Hiergens

Resolutie 1325 over Vrouwen, Vrede en Veiligheid

Op 31 oktober 2000 aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 1325 inzake vrouwen, vrede en veiligheid. De aanvaarding van deze historische resolutie geldt als een belangrijke stap in de erkenning van de rol van vrouwen bij het beheersen van conflicten en in vredeshandhaving. Het is de eerste resolutie ooit die de impact van gewapende conflicten op vrouwen aan de orde stelt en de rol van vrouwen in conflictpreventie en duurzame vrede onderstreept.

Resolutie 1325

- Bevestigt de essentiële rol van vrouwen bij conflictpreventie, vredesopbouw en de socio-economische en politieke wederopbouw van hun land.
- Benadrukt de noodzaak om vrouwen te integreren op alle beslissingsniveaus.
- Vraagt om rekening te houden met de specifieke noden van vrouwen en om hun rechten te respecteren.
- Vraagt om bijzondere maatregelen te treffen om vrouwen te beschermen tegen seksueel geweld.

In 2004 heeft de Veiligheidsraad aan de lidstaten gevraagd een *Nationaal Actieplan* (NAP) op te stellen voor de effectieve uitvoering van de Resolutie. Het Belgische Actieplan wacht momenteel op goedkeuring van de minister-raad.

KUNSTENAARS VOOR GELIJKHEID TUSSEN VROUW EN MAN

De 15de verjaardag van de *Commissie Vrouwen en Ontwikkeling* was een bron van inspiratie voor 17 vrouwelijke kunstenaars. Diverse kruisende blikken putten uit hun "roots" - of die nu in het Noorden, het Zuiden of het Oosten liggen - een bijzondere gevoeligheid voor het thema gelijkheid, en een diepe liefde voor schoonheid.

Batik

Sublieme halfbloed
Liliane Aguirre

Op een dag zullen mannen en vrouwen gelijke kansen hebben omdat men zal beseffen dat iedere man een beetje vrouw is en omgekeerd.

Evy Goemaere, Machelen

Sculpturen

Kind aan de borst
Rhode Bath-Schéba Makoumbou

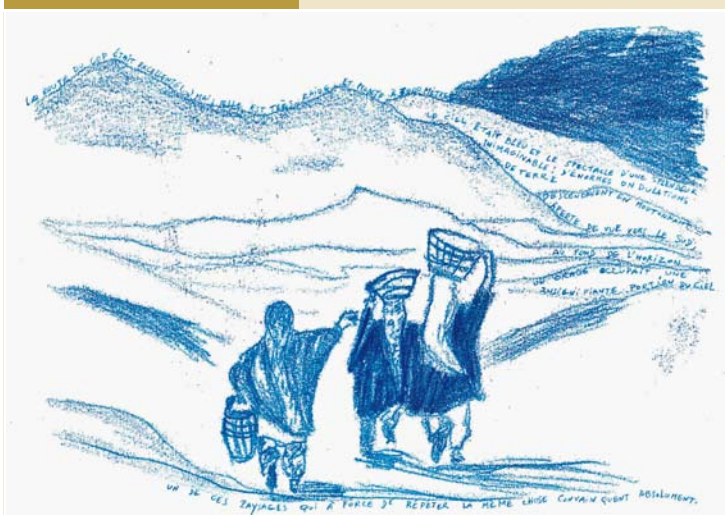

Jettem
Sara Mostaccero

Onvermurwbaar
Gigi Warny

Gravures

Reeks Nicolas Bouvier n° 5
Claire Hilgers

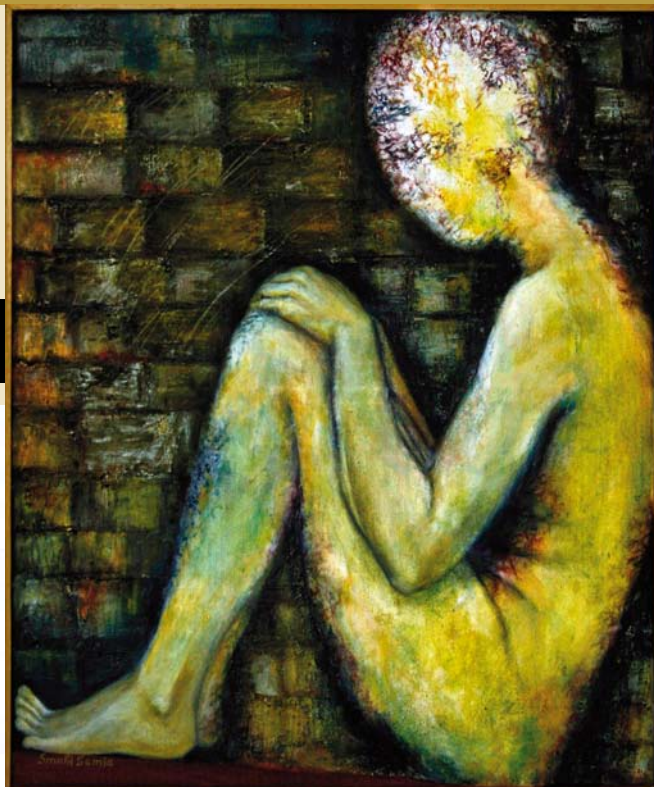

Mij, jij, wij
Lisette Caubergs

*Ik zeg neen aan geweld
tegen vrouwen omdat zij,
met elke dag die voorbij-
gaat, een beetje meer hun
trots verliezen om iemand
uitzonderlijk te zijn.*

Franny Hulscher, Bergen

Schilderijen – Tekeningen

Ingelijst(e)
Samia Smahi

Suzanne
Marie-Françoise Vandenberghe

*Investeren in de opvoeding
van meisjes is belangrijk omdat
zij de toekomstige wereld
zullen dragen en haar deze
opvoeding zullen doorgeven.*

Joséphine Bangale Ilambo, Geraardsbergen

De latinas
Clarice

Op een dag zullen mannen en vrouwen gelijk zijn omdat, als mannen en vrouwen gelijk geboren worden en sterven, ik niet inzie waarom ze ook niet gelijk zouden leven.

Quentin Duez, Bergen

Beeld van vrouwen
Roxana Alvarado

Autonomie
Fadila Hosna

Uitwisselingen
Sandra Zidani

Juweel

Tegenover jou
Dominique Michiels

Foto's

Frechal, Brazilië
Christine Leidgens

Tibet
Danièle Huet

*Ik zeg neen aan
geweld tegen
vrouwen omdat
geweld het
tegenovergestelde
is van intelligentie.*

Lucie Hennebo, Moeskroen

Aubades
Céline Marique

*Op een dag zal er gelijkheid
zijn voor mannen en vrouwen
omdat deze wereld nood heeft
aan vrijheid van meningsuiting,
zonder bepaalde rassen, geslachten
of taalgemeenschappen uit
te sluiten.*

Fabian Depester, Oetingen

GELETTERDE VROUWEN MAKEN HET VERSCHIL

Suzanne Hoogewijs behoort tot de eerste lichte vrijwilligers van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Ze vertelt over haar ervaringen in Niger waar ze een alfabetiseringscampagne voor vrouwen uitdokterde.

De eerste maanden volgde ik de begrotingshulp op die België via een *basket fund* (gemengd donorfonds) aan het Nigerese onderwijs ter beschikking stelde. Toen vroeg ik me mee te werken met het Belgo-Nigerees project *Inkomstenverhoging van vrouwen in de regio Dosso* (ARFMD). Dit project wil de sociaal-economische situatie van vrouwen verbeteren. Hiertoe worden vrouwen gesensibiliseerd en opgeleid. Men voorziet ook microkredieten en budgetten voor de aankoop van materiaal. Maar een zwaar probleem was het analfabetisme van de vrouwen. Enerzijds konden de ongeletterde vrouwen moeilijk hun inkomsten consequent verhogen, anderzijds verhinderde het analfabetisme het versterken van hun leiderschap binnen de besluitvormingsorganen.

Mij werd gevraagd op basis van een experiment methodes uit te werken om vrouwen te alfabetiseren. We begonnen met een grootschalig onderzoek naar alfabetisering in Niger,

met onder meer een enquête in alle 122 partnerdorpen van het project waaraan meer dan 5.000 vrouwen deelnamen. Op basis hiervan stelde ik een planning op voor een experimentele en functionele alfabetiseringscampagne.

Vijf dorpen, gekenmerkt door verschillende contexten, werden geselecteerd. Deze dorpen strekten zich uit over 2 cultureel verschillende departementen. Daarom werkte ik samen met 2 inspecteurs van alfabetisering en 2 antennechefs van ngo's. Agenten van het ministerie van de Promotie van de Vrouw, onder wiens verantwoordelijkheid het project valt, stonden in voor de begeleiding, elk op hun niveau (staat, regio, departement, gemeente).

De campagne was experimenteel omdat we een nieuwe manier van onderwijzen uitprobeerden. Zo maakten we gebruik van technische handboekjes en uitwisselingsreizen tussen de centra. Interviews op 11 lokale radio's wakkerden het enthousiasme bij de cursisten >

Sa'a Aliou, 30 jaar, Tombo Gatao :

"Ik heb me in eerste instantie ingeschreven om mijn onwetendheid te verjagen; ik kon immers niet lezen noch schrijven. Maar ook om betere kennis op te doen omtrent kleinhandel en om beter overweg te kunnen met de microkredieten van het project. Als ik nu een papiertje zie liggen, raap ik het op en kan ik het ontcijferen!"

aan en sensibiliseerden andere dorpen. We ontwikkelden ook nieuwe testen en testmethodes. Daarnaast werkten we in dorpen met verschillende ontwikkelingsniveaus en karakteristieken wat extra informatie opleverde voor het formuleren van een werkingsstrategie.

Het functionele karakter van de campagne bereikten we door het leren lezen, schrijven en rekenen te koppelen aan concrete activiteiten: het werken van apennoten tot olie, en het houden van kleinvee. De vrouwen organiseerden demonstraties voor de mannen, opdat ook zij de technische kneepjes zouden kennen. De eindproducten gemaakt in de centra werden verkocht, de cursisten hielden zelf een kas bij. Diverse maatregelen werden genomen opdat de alfabetiseringscentra na 3 jaar volledig autonoom kunnen draaien. Zo werden tijdens het eerste jaar enkele zakken zaad aan de centra geschonken opdat ze met de opbrengst verder kunnen. Er werd ook aangeleerd hoe men andere actoren in de gemeente kan contacteren. Vanaf het tweede jaar al moest er een autochtone lerares werkzaam zijn.

De resultaten waren enorm bemoedigend. Slechts 8% van de cursisten haakte af, de rest heeft zijn technische kennis rond hun economische acti-

Suzanne Hoogewijs: "Analfabetisme verhindert het versterken van het leiderschap van vrouwen in besluitvormingsorganen."

viteiten verbeterd. 72% kent nu het alfabet en de cijfers. In het nieuwe samenwerkingsprogramma tussen België en Niger ontvangt de Nigerese overheid steun om de resultaten van de Belgische interventie uit te breiden naar het hele land. Bovendien gaat een 2de fase van het ARMFD-project van start.

Suzanne Hoogewijs
Ex-vrijwilligster VDOS

Vrouwelijke laureaten scoren met hún thema's

Het Koloniënpaleis van het Afrikamuseum in Tervuren was op 16 oktober 2008 andermaal het toneel voor de uitreikingceremonie van de *Prijs Ontwikkelingssamenwerking*. Deze prijs lauwerde studenten en onderzoekers die met hun wetenschappelijk werk een vruchtbare bijdrage leveren aan de zoektocht naar duurzame ontwikkelingsinitiatieven. Naast heel wat biologische en geografische studies in Ethiopië, zette editie 2007 ook veel vrouwen en hun thema's in het licht.

De Prijs 2007

De Prijs Ontwikkelingssamenwerking werd in 1998 in het leven geroepen door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. Doel is om studenten en onderzoekers uit noord en zuid te bekronen voor hun geëngageerde werkstukken. Als prioritair selectiecriteria geldt de bijdrage van het onderzoek aan duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. Alle laureaten ontvangen een financiële steun: een student 1.250 euro, een onderzoeker 2.500 euro. Zo stimuleert de Prijs hen om zich verder te blijven inzetten voor internationale samenwerking.

Op een totaal van 134 inzendingen weerhield de jury voor editie 2007 19 onderzoeksprojecten van 12 studenten en 7 onderzoekers. Onder de 19 laureaten vinden we 11 vrouwen en 8 mannen terug. Tahia Devisscher (Bolivia), Virginie Ebner (België) en Ursula Woodburn (Verenigd Koninkrijk) lichtten ons hun onderzoekskeuzes toe.

Radio 2 voor Burkinese vrouwen

"Vrouwenrechten, dat is mijn stokpaardje", steekt Virginie Ebner van wal. Ebners thesis handelt over de promotie van vrouwenrechten door participatieve communicatie op de radio in Burkina Faso. "Het Afrikaanse continent draait voor een groot stuk op de draagkracht van haar vrouwen. Niettemin worden hun rechten er niet genoeg beschermd. Kijk maar naar wat hen nog al te vaak straffeloos wordt aangedaan op het vlak van de fysieke integriteit. Ronduit schandalig."

Ebner wil dat vrouwen meer opkomen voor hun rechten en dat hun essentiële bijdrage aan lokale ontwikkeling beter wordt erkend. Met participatieve communicatie bedoelt ze dat de begunstigden van een ontwikkelingsproject rechtstreeks hun zegje kunnen doen. "Radio is hier een uitstekend instrument voor. Het lokale karakter van dit medium geeft ons de mogelijkheid vele vrouwen te bereiken en ook effectief aan het woord te laten. Daarbovenop heb je geen elektriciteit nodig om radio te beluisteren. Vooral op het platteland geeft dat de radio een uitzonderlijke meerwaarde als communicatiemiddel."

Vrijwillige Dienst

De Vrijwillige Dienst voor Ontwikkelingssamenwerking (VDOS) werd in 2006 opgericht om jongeren de kans te geven een eerste beroepservaring op te doen in ontwikkelingsamenwerking.

online

www.btcctb.org (vrijwillige dienst)

© DGOS / D. Ardelean

Virginie Ebner :
"Een betere erkenning van vrouwenrechten is héél belangrijk in Afrika."

Een trotse Tahia Devisscher ontvangt haar prijs uit de handen van adjunct-kabinetschef John Cornet d'Elzuis.

© DGOS

Dimensie 3 sprak met drie vrouwelijke laureaten op de **Prijs Ontwikkelingssamenwerking 2007**. Over de kracht van radio, de oorzaken van genderconflicten en de effecten van biodieselproductie.

De promotie van vrouwenrechten... het is een werk van lange adem. Afrikaanse mannen hebben vaak het eerste én het laatste woord. *"In Burkina Faso gelden nog steeds oude culturele gewoontes"*, verduidelijkt Ebner. *"Het is niet overal even vanzelfsprekend dat de cruciale inbreng van de vrouw in de lokale ontwikkeling wordt erkend. Mijn thesis tracht hier een steentje aan bij te dragen door te wijzen op het fundamentele belang van goede communicatiemiddelen."*

Lijdende individuen

De Britse Ursula Woodburn werd gelauwerd met haar onderzoek naar de rollenpatronen van mannen en vrouwen bij interne ontheemden* in Noord-Oeganda. Ebner's bevindingen zijn voor haar het ideale aanknopingspunt. Noord-Oeganda wordt al twee decennia lang geterroriseerd door het Verzetsleger van de Heer, een rebellenbeweging onder leiding van de zelfverklaarde profeet Joseph Kony. Tienduizenden Oegandese zijn op de vlucht geslagen uit angst voor de terreurcampagnes van Kony's troepen. *"Bij toeval ben ik op deze thematiek gebotst"*, vertelt Woodburn. Woodburn zou de steden in Noord-Oeganda gaan bestuderen, maar verzeilde uiteindelijk bij de genderproblematiek. In de erbarmelijke omstandigheden waarin interne ontheemden leven, zijn de genderrelaties erg gespannen. *"De vrouw verzet enorm veel werk, en dus wint haar economische rol aan belang"*, weet Woodburn. *"Mannen kunnen of willen niet langer instaan voor alle inkomsten, terwijl de nieuwe economische rol van de vrouw ertoe leidt dat ze zich onafhankelijker gaat opstellen, tot ergernis van de mannen"*. Zij klagen dit aan met de woorden *"mon dong gu dugu calo coo"* - *"vrouwen zijn net als mannen geworden."*

De genderconflicten worden nog verergerd door een schrijnende schaarste aan levensmiddelen. In deze context van herdefiniëring van onderlinge rollenpatronen, spreekt Woodburn van 'lijdende individuen'. De man weet niet meer wie hij is, de vrouw weet amper wie ze moet worden. *"Maar vooraleer men begint te sleutelen aan de nieuwe rollen van deze lijdende individuen, moet een einde gesteld worden aan het geweld"*, concludeert Woodburn. *"Zonder vrede is elke vooruitgang onmogelijk."*

Wat gebeurt er aan de aanbodzijde?

Tahia Devisscher bestudeerde de effecten van biodieselproductie op lokale gemeenschappen in Maleisië. *"Toen ik aan mijn onderzoek begon in 2006 was er enorm veel interesse voor biodiesel. Maar men focuste vooral op de vraagzijde. 'Welk aandeel van het totale energieverbruik kunnen de geïndustrialiseerde landen uit biodiesel halen?', vroeg men zich hoofdzakelijk af. De vraag wat er gebeurt aan de aanbodzijde werd amper gesteld."* Tahia wou te weten komen hoe ontwikkelingslanden de productie aanpakten, wat de effecten waren op de lokale bevolking, hoe het spel van

vraag en aanbod verliep...

Devisscher stootte al snel op de eenzijdige Maleisische plannen waarin de overheid zich blind staarde op winstbejag. Om plantages te ontwikkelen op grote schaal, werden duizenden hectares bos gekapt. *"Een regelrechte aanslag op de levensomstandigheden van de lokale gemeenschappen"*, weet Devisscher. *"Jagers vonden nog amper wild, vissers merkten een daling in de visbestanden op, erosie tastte de vruchtbaarheid van de grond aan... De gemeenschappen werden niet enkel zeer kwetsbaar, de plantages brachten ook territoriale conflicten tussen gemeenschappen met zich mee."* De overheid had nagelaten het totale plaatje in rekening te brengen. Devisscher pleit dan ook voor een multidimensionale en geïntegreerde aanpak bij soortgelijke projecten.

© DGOS

Ursula Woodburn labelt ontheemde mannen en vrouwen die worstelen met hun rollenpatroon als 'lijdende individuen'.

Biodiversiteit in 2010

De Prijs Ontwikkelingssamenwerking steekt ondertussen in een nieuw jasje. De naam is veranderd in *Prijs Belgische Ontwikkelingssamenwerking* en er wordt resoluut gekozen voor één multidisciplinair thema (voordien was er geen thematische afbakening). Voor de Prijs 2010 is dat biodiversiteit. Ook wordt het aantal laureaten gereduceerd tot 3. De som geld die zij zullen ontvangen gaat sterk omhoog, want de prijzenpot werd vastgelegd op 25.000 euro. Twee studenten ontvangen elk 5.000 euro en één onderzoeker krijgt 15.000 euro. Ook zal de Prijs nog slechts om de twee jaar georganiseerd worden. De volgende editie zal dus pas in 2010 plaatsvinden.

Thomas Hiergens

www.devcoprize.africamuseum.be
www.fao.org/dimitra

* 'Interne ontheemden' (Internally Displaced Persons) zijn mensen die gevlucht zijn van hun huis, maar, in tegenstelling tot vluchtelingen, daarbij geen staatsgrenzen hebben overschreden. Ontheemden bevinden zich dus nog binnen de grenzen van hun land. Bijgevolg genieten ze niet van het vluchtelingenstatuut.